

Irvin D. Yalom
in Robert L. Brent

POKLICAL BOM POLICIJO

*Irvin D. Yalom
in Robert L. Brent*

POKLICAL BOM POLICIJO

*Spremna študija:
Silvana Kokol in Marja Kuzmanič*

Ljubljana 2023

Irvin D. Yalom in Robert L. Brent

POKLICAL BOM POLICIJO

I'M CALLING THE POLICE

Copyright © 2008 by Irvin D. Yalom and Robert L. Brent.

Translation rights arranged by the Sandra Dijkstra Literary Agency.
All rights reserved.

© za Slovenijo **UMco** in SFU Ljubljana, zanj Miran Možina, 2023.
Vse pravice pridržane.

Prevod: Aleksandra Portir, Zoltan Pap in Niki Neubauer (intervju)
Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka Odkrito

Spremna beseda: Janko Bohak
Spremna študija: Silvana Kokol in Marja Kuzmanič

Odgovorni urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj, Nika Hranjec
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič

Slika na naslovnici: iStock

Tisk: Camera, d. o. o.

Naklada: 400 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2023

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

615.851
94(=411.16)"1939/1945"

YALOM, Irvin D.

Poklical bom policijo / Irvin D. Yalom in Robert L. Brent ; spremna študija Silvana Kokol in Marja Kuzmanič ; [prevod Aleksandra Portir in Zoltan Pap ; spremna beseda Janko Bohak]. - 1. natis. - Ljubljana : SFU Ljubljana : UMco, 2023. - (Zbirka Odkrito)

Prevod dela: I'm calling the police
ISBN 978-961-7136-37-1

UMco d.d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana, tel.: 01/ 520 18 39
e-naslov: bukla-urednistvo@umco.si, spletna stran: www.bukla.si

Vsebina

Janko Bohak

Uvodne misli k prevodu teksta Irvina Yaloma
in Roberta Brenta *Poklical bom policijo* 7

Irvin D. Yalom in Robert L. Brent

Poklical bom policijo 11

Intervju z dr. Irvinom D. Yalomom 59

Silvana Kokol in Marja Kuzmanič

Doprinos Irvina D. Yaloma k psihoterapiji 77

Literatura 171

Uvodne misli k prevodu teksta Irvina Yaloma in Roberta Brenta *Poklical bom policijo*

Janko Bohak

Ne vem, če je kateri psihoterapevt oziroma psihiater tvegala in zmogel tako globoko kot Yalom pogledati vase in razkriti svojo dušo v strokovnih spisih, ki so mu vedno bolj preraščali v literarne uspešnice, s katerimi je, poleg svojih poklicnih kolegov s skoraj vseh kontinentov, obogatil tudi najširši krog bralcev s tem, ko nam je v obliki zgodb nazorno pripovedoval, kaj je psihoterapija, kako deluje in kako ne deluje. Najbolj zgoščeno o tem pripoveduje v svoji osebni in strokovni biografiji *Kako sem postal, kar sem*¹ (angl. *Becoming Myself*).

A človek je nikdar do konca prebrana knjiga. Za nekatere tako nezanimiva, da je najraje ne bi nikdar odprli, če bi se s tem strinjalo tudi njihovo nezavedno, ki jih z morečimi pa tudi z manj

1 Yalom, I. D. (2018). *Kako sem postal, kar sem*. Ljubljana: UMco.

neprijetnimi sanjami opozarja, da večji del njih ostaja nedostopen njihovemu zavestnemu življenju. Ščasoma lahko v zrelih ali poznih letih koga pritegne, da začne prisluškovati vsebinam, ki prihajajo iz globljih plasti kot pa zadeve vsakdanjega življenja. Če se človek motivira za meditacijo ali psihoterapijo, pa mu ta praksa postane odlična priložnost za opazovanje in prisluškovanje sebi ter posledično za soočenje z lastnim nezavednim.

Pa tudi ljudje, ki to prakso vadijo desetletja in morda celo učijo druge, ne izpraznijo vsega rezervoarja lastnega nezavednega. Tudi do osemdesetega leta ne. Zlasti če gre za izrinjene travmatične vsebine najzgodnejših življenjskih obdobj. Da jih izrinejo v najgloblje koticke nezavednega, je edina tehnika preživetja za otroka in mladostnika, pa tudi za večino odraslih. S tem pa so prikrajšani za pomembne, neozaveščene in s tem neizživete dele sebe, zaradi česar ne morejo skladno zoreti in sebe razumeti, zakaj se jim mnoge stvari v življenju dogajajo, ali se vanje vedno znova zapletajo kljub najboljšim namenom, da jih ne bodo več ponovili.

Tako sem se čudil Yalomu, koliko radovednosti in empatije je imel za druge, za razumevanje njihovih sedanjih težav in stisk, medtem ko je staršem

štel v dobro v glavnem le to, da sta iz revščine vzhodnoevropske dežele prišla brez vsakršnega znanja angleščine v Ameriko in se še pravočasno umaknila za Jude še posebej smrtonosnemu pohodu nacizma. Pove, da je bil njegov odnos z mamó vse življenje odprta rana in o njej spregovori v zgodbi: *»Tisti večer, ko se je oče zvijal v bolečinah, se je več kot enkrat zadrta name: 'Ti – ti si ga ubil!' Dala mi je vedeti, da sem jaz s svojo neposlušnostjo, nespoštljivostjo in motenjem gospodinjstva – z vsem po vrsti – v celoti odgovoren za to katastrofo.«* V zrelih letih je uvidel, kako malo zadovoljstva ji je nudil ter do nje šele takrat začutil hvaležnost in skušal postati prijaznejši sin. Niso pa ga zanimali sorodniki, ki so, kot šest milijonov Judov, končali v nacističnih taboriščih, niti kako sta ta čas doživljala starša. Tega časa se v svojih spominih ne dotika, ali le bežno.

Soočenje s tem časom pa mu je omogočilo slavo ob petdesetletnici zaključka študija medicine. Nekdanji študijski prijatelj, prav tako judovske provenience, ga je po slavlju prosil za pogovor, ko očitno ni več zmogel teže bremena, ki ga je od najstniških let nosil v sebi, ne da bi ga lahko z nekom podelil: *»Čeprav sva izbrala različni specializaciji, on srčno kirurgijo, jaz pa zdravljenje zlomljenih src s pogovorom, se je med nama ustvarila tesna vez*

in vedela sva, da je doživljenjska.«² Yalom lapidarno povzame vso globino njune doživljenjske vezi.

Ko se je prijatelj upokojil, je zapadel v globoko depresijo, v skladu z znanim rekom: ko je oder prazen, demoni začnejo svoj ples – zaradi česar toliko ljudi beži od samih sebe v nenehne aktivnosti, najbistrejši umi pa v ustvarjalne dejavnosti – do izgorelosti, bolezni, včasih celo nenadne smrti. S slednjimi se je tudi njegov prijatelj rešil iz depresije, še naprej je pošiljal svoje prihranke dobrodelnim organizacijam, povezanim s holokavstom, in svoje, vedno nove strokovne dosežke delil z domačimi in tujimi strokovnjaki srčne kirurgije tudi zato, da si je s tem blažil občutke krivde zaradi sonarodnjakov, ki jih v Budimpešti med drugo svetovno vojno, ob vsem svojem angažmaju, ni mogel rešiti smrti. Kako se je na svojih strokovnih poteh nezavedno izpostavljal nevarnim situacijam, ki so zanj bile bolj varne od zares varnih, in kako je ob tem, ko je držal v roki utripajoče človeško srce, začutil vso polnost, lepoto in bogastvo življenja, ki ga ni mogel živeti zunaj operacijske sobe, je Yalom izvedel in opisal v pogovoru, ki je pred vami. Tudi o tem, kako je s tem darom izpovedi obogatil njega samega ter poglobil njuno dolgoletno prijateljstvo.

2 Yalom, I. D., Brent, L. R. (2011). *I'm Calling the Police*. New York: Basic Books.

Poklicni bom policijo*

Irvin D. Yalom in Robert L. Brent

* Gre za prevod teksta Yalom, I. D., Brent, L. R. (2011). *I'm Calling the Police*. New York: Basic Books. Upoštevana je bila tudi madžarska različica Yalom, I. D., Brent, L. R. (2012). *Szólok a rendőrnek*. Budapest: Park Könyvkiadó (prev. Széky János). Prevedla sta ga Aleksandra Portir in Zoltan Pap.

I.

Poslovilni banket petdesete obletnice medicinske fakultete se je bližal h koncu. Moj stari prijatelj Bob Brent, edini še živeči iz študentskih dni, mi je nakazal, da se želi pogovoriti z menoj. Čeprav sva izbrala različni specializaciji, on srčno kirurgijo, jaz pa zdravljenje zlomljenih src s pogovorom, se je med nama spletla tesna vez in vedela sva, da doživljenjska. Ko me je Bob prijel za roko in me potegnil na stran, sem vedel, da mi želi povedati nekaj zelo pomembnega. Bob se me je redkokdaj dotaknil. Mi, psihiatri, opazimo takšne zadeve. Nagnil se je k mojemu ušesu in hripavo zašepetal:

»Nekaj zelo hudega se dogaja ... Preteklost me preganja ... Obe moji življenji, nočno in dnevno, se združujeta. Moram se z nekom pogovoriti.«

Razumel sem ga. Bob je svoje otroštvo preстал v madžarskem holokavstu in od takrat dalje živel dvojno življenje: podnevi je bil prijazen, predan in neutrudljiv srčni kirurg, ponoči pa so mu sanje preplavljali grozoviti spomini. O njegovem

dnevnem življenju sem vedel prav vse, medtem ko mi v času najinega petdesetletnega prijateljstva ni razkril ničesar o svojem nočnem življenju. Nikoli ga nisem slišal neposredno prositi za pomoč. Bob je bil samozadosten, skrivnosten in nenavaden. Ta Bob, ki mi je sedaj zašepetal na uho, pa je bil drugačen. Prikimal sem mu. Bil sem zaskrbljen in hkrati radoveden.

Bilo je precej nenavadno, da sva na medicinski fakulteti sploh postala prijatelja. Že to bi naju moralo razdvajati, da je bil priimek Brent pod črko »B«, Yalom pa pod črko »Y«. Študentje medicine običajno sklepajo prijateljstva s kolegi iz njihovega dela abecede: na obdukcijske, laboratorijske in klinične vaje so razporejeni po abecednem redu; jaz sem najpogosteje pohajkoval s skupino od S do Z – Schelling, Siderius, Werner, Wong in Zuckerman.

Morda je bilo to zaradi Bobovega nenavadnega videza. Njegove živo modre oči so me privlačile od samega začetka. Še nikoli nisem spoznal tako tragičnega in v daljavo zazrtega pogleda, pogleda, ki se je spogledoval z mojim pogledom, pa vendar se z njim ni nikoli zares srečal. Njegov obraz ni bil običajno ljubek, bil je oglat, poln ostrih koticov in celo nos, brada ter ušesa so bili ostri. Njegov obraz je bil bled in poškodovan z

britvijo. Pomislil sem: nič sonca, nič korenja, nič telovadbe.

Njegova oblačila so bila zmečkana, barva težko opisljiva, nekakšna sivo-rjava (nikoli ga nisem videl nositi svetlih oblačil). Kljub temu je pritegnil mojo pozornost. Ženske sem slišal govoriti, da je bil mikavno nezanimiv. Neustavljivo je malce pretirano, morda prej zapeljiv. Da, navdušil me je: na washingtonskem podeželju, v srednji šoli in na fakulteti nikoli nisem spoznal nekoga tako odtujenega, kot je Bob.

Najino prvo srečanje? Dobro se ga spomnim. Učil sem se v knjižnici medicinske fakultete, kjer je Bob preživljal večere z iskanjem literature za učbenik patologije profesorja Robbinsa (temu učbeniku je bila usojena svetla prihodnost, generacije zdravnikov po vsem svetu so se učile iz njega in se učijo še danes). Nekega večera se je sprehodil mimo mene in me seznanil, da sem se že dovolj učil za jutrišnji izpit iz nefrologije.

»Želiš zaslužiti nekaj denarja?« je vprašal. »Robbins mi je dal veliko preveč dela, potrebujem malo pomoči.«

Na ponudbo sem se nemudoma odzval. Poleg žepnine, ki sem jo pridobil s prodajo krvi in sperme – kar je tradicionalni hitri vir zaslužka

študenta medicine – sta me popolnoma podpirala starša z dohodkom njune trgovine z živili.

»Zakaj jaz?« sem vprašal.

»Opazoval sem te.«

»In?«

»Morda imaš potencial.«

Kmalu sva skupaj preživljala tri do štiri večere na teden; v knjižnici Medicinske fakultete Univerze v Bostonu, kjer sva delala za dr. Robbinsa, ali pa v mojem stanovanju, kjer sva se ali pogovarjala ali pa učila. Učil sem se predvsem jaz, Bob ni deloval tako, kot da bi potreboval učenje. Poleg tega ga je docela zaposlovala tudi pasjanša, ki jo je igral ure in ure. Včasih je trdil, da igra za prvenstvo New Englanda, drugič za svetovno prvenstvo.

Kmalu sem izvedel, da je bil vojni begunec, ki je preživel holokavst. Kot begunec je pri sedemnajstih letih sam našel pot v Boston.

Zamišljal sem si sebe pri sedemnajstih – obkrožen s prijatelji, objet z družino, okupiran s širokimi kravatami, svojim nerodnim plesom in politiko dijaškega društva. Počutil sem se naivnega, mehkužnega in mlahavega.

»Kako ti je uspelo, Bob? Kdo ti je pomagal? Si govoril angleško?«

»Niti besede. Z izobrazbo, ki ustreza osemletki, sem začel obiskovati bostonsko latinsko srednjo šolo, leto pozneje postal bruc na Harvardu, nato pa sem nadaljeval študij na medicinski fakulteti.«

»Ampak kako? Mene zagotovo ne bi sprejeli na Harvard, če bi se prijavil. Kje si živel? In s kom? Pri podpornikih? Sorodnikih?«

»Tako veliko vprašanj. Vse sem naredil sam – to je moj odgovor.«

Spominjam se podelitve diplom, kjer so me obkrožali bližnji, moja starša in žena z najinim otrokom, tam daleč ob strani pa sem opazil Boba, kako stoji sam, se nežno pozibava na petah in stiska svojo diplomu. Po diplomi je začel s pripravništvom, nato s specializacijo iz splošne kirurgije, zatem pa s specializacijo iz torakalne in kardiokirurgije. Dan po končani specializaciji mu je bilo ponujeno delovno mesto predstojnika kardiokirurgije v bostonski učni bolnišnici, pet let kasneje pa je postal profesor kirurgije in predstojnik katedre za torakalno in kardiokirurgijo na bostonski univerzi. Publiciral je s poblaznelo hitrostjo, neutrudljivo predaval in operiral. Bil je prvi na svetu, ki je bolniku vsadil delno umetno

srce in mu omogočil dolgotrajno preživetje. Ob vsem tem pa je bil popolnoma sam – vse svoje bližnje je izgubil v holokavstu.

Toda o svoji preteklosti ni nikoli spregovoril ničesar. Žarel sem od radovednosti, saj nikdar nisem spoznal nikogar, ki bi osebno izkusil grozote taborišč. Vendar me je vsakokrat, ko sem ga o tem povprašal, odpravil z besedami, češ da sem vojerist.

»Če se boš lepo obnašal, ti bom morda povedal več,« me je dražil. Lepo sem se obnašal, a minila so leta, preden je bil pripravljen odgovoriti na moja vprašanja o vojni. Ko sva vstopila v šestdeseta leta, sem pri njem opazil spremembo. Deloval je mnogo bolj odprt in pripravljen za pogovor. Leta so minevala, on pa si je vse bolj želel z mano podeliti pretekle vojne grozote.

Toda, ali sem bil pripravljen prisluhniti? Sem sploh kdaj bil?

Šele potem, ko sem začel s specializacijo iz psihiatrije in z lastno analizo ter osvojil nekatere subtilnosti medsebojne komunikacije, sem doumel nekaj bistvenega o svojem odnosu z Bobom: o svoji preteklosti ni molčal le Bob, temveč tudi sam o njej nisem želel vedeti ničesar. Skrivoma sva sodelovala v dolgem molčanju.

Spominjam se, da sem kot najstnik gledal poročila o osvoboditvi taborišč; postajalo mi je slabo, bil sem otrpel in zgrožen. Hotel sem videti, čutil sem, da moram gledati. To je bilo vendar moje ljudstvo – moral sem gledati. Ampak kadarkoli sem gledal, sem bil globoko pretresen in vse do danes ne zmorem zatreti vdora vseh teh surovih predstav: bodeča žica, dim krematorijev, nekaj preživelih in okostnjakom podobnih figur v črtastih cunjah. Imel sem srečo, saj bi tudi jaz lahko postal eden izmed teh okostnjakov, če moji starši ne bi zapustili domovine, še preden so nacisti zavzeli oblast. Najstrašnejše izmed vseh pa so se mi zdele predstave o buldožerjih, ki so premikali ogromne gore trupel. Med temi trupli so bili tudi moji družinski člani: sestra mojega očeta, ki je bila umorjena na Poljskem, ter z njo tudi žena in trije otroci mojega strica Abeja, ki je pripotoval v ZDA leta 1937. S seboj je želel pripeljati tudi svojo družino, vendar mu je za to žal zmanjkalo časa.

Predstave so v meni sprožile toliko groze in z besom prežetih fantazij, da sem jih komajda lahko prenašal. Ko so se ponoči pojavile v mojih mislih, je bilo spanca konec. Bile so neizbrisljive, nikoli niso zbledele. Še preden sem spoznal Boba, sem se odločil, da takšnih predstav ne bom več dodajal v moj miselni portfolio in se začel izogibati filmov

ter opisov o holokavstu. Od časa do časa sem se poskušal odraslo soočiti z zgodovino, vendar mi ni nikoli uspelo. Prisilil sem se v obisk kina, da bi si kasneje ogledal filme, kot so Schindlerjev seznam in Sofijina odločitev, vendar sem vsakokrat zapustil dvorano in se ponovno odločil, da se bom v prihodnje izogibal takšni bolečini.

Bob je z mano podelil nekaj incidentov in ti so bili zastrašujoči. V spomin se mi je vtisnila zgodba, ki mi jo je povedal pred dvajsetimi leti, o njegovem bližnjem prijatelju Miklosu. Pri štirinajstih letih je Bob živel v Budimpešti, se izdajal za kristjana in sodeloval v uporniškem gibanju. Naletel je na Miklosa, ki ga ni videl že mesece. Nad videzom svojega prijatelja je bil pretresen: bil je sestradan in raztrganih oblačil, kot da bi ravnokar pobegnil iz geta ali zapustil vlak, ki je peljal proti Auschwitzu. Miklosa je opozoril, da ga bodo na tak način nacisti nedvomno hitreje ugrabili. Prepričeval ga je, naj gre z njim in sprejme začasno prebivališče, lepša oblačila in lažne krščanske osebne dokumente. Miklos je prikimal in rekel, da mora najprej nekam oditi, a se bo čez dve uri vrnil na taisto mesto. Bob ga je ponovno opozoril na nevarnost in prosil, naj gre nemudoma z njim, vendar je Miklos vztrajal, da se mora z nekom nujno srečati.

Tik pred njunim srečanjem so zaradi letalskega napada zatulile sirene in ulice so se izpraznile. Čez devetdeset minut so sirene naznanile, da je nevarnost mimo in Bob je prihitel na mesto srečanja, vendar se Miklos ni nikoli prikazal.

Po vojni mu je Karoly Karpati, stari učitelj športne vzgoje, zaupal Miklosevo usodo. Karoly Karpati je bil Jud, ki ga protijudovski zakoni niso zadevali, saj je za Madžarsko osvojil zlato medaljo v rokoborbi na olimpijskih igrah v Berlinu. Tik po tem, ko so sirene naznanile, da je nevarnost mimo, je Karpatijeva žena zapustila zaklonišče in zagledala skupino nacistov, ki so mladega fanta zvelikli v preddverje njenega stanovanjskega poslopja. Prepoznala je Miklosa in ga opazovala z razdalje. Slekli so mu hlače in opazili, da je obrezan ter ga nekajkrat ustrelili v trebuh. Miklos je strašno krvavel, vendar je ostal pri zavesti in prosil za vodo. Gospa Karpati mu je želela ponuditi nekaj vode, vendar so jo nacisti odrinili vstran. Približno uro ali dve se je še skrivala na vidni razdalji, dokler ni Miklos izkrvavel do smrti. Bob je pripoved zaključil na zanj značilen način: sebe je krivil, ker svojega prijatelja Miklosa ni prisilil, naj gre nemudoma z njim.

Ta zgodba me je preganjala več let. Miklosev umor se je vedno znova pojavljal v moji domišljiji,